

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2022-28-1-13>
УДК 1(430)(091)

Юрій Федорченко

Досвід перекладу Передмови до «Критики чистого розуму» Імануеля Канта

У статті здійснено змістовий філософський, філологічний та перекладацький аналіз кожного абзацу Передмови до «Критики чистого розуму» Імануеля Канта. Виявлено концептуальний характер формулювань Передмови, яка розкриває логіку руху Кантової думки у філософії. Зокрема, унаочнено тяглість проблематики філософських пошуків Канта і єдність його філософської позиції, яку можна простежити у різних творах Канта. Передмова виступає у цьому світлі водночас як певний підсумок і як загальне спрямування до наступних філософських розробок Канта. Виявлено пастки можливого хибного розуміння і відповідно – неадекватного перекладу окремих положень, викладених у Передмові. Переклад Передмови має враховувати поважне ставлення Канта до метафізики, яку німецький мислитель прагне не так перевершити, як удосконалити. Метафізика у Канта постає не як застигле вчення, але як шлях розуму, творчий пошук ним відповідей на останні/перші питання філософії. Цей пошук розуму невпинно здійснюється протягом усієї історії філософії і, вочевидь, не буде завершеним філософією Канта, що сам він добре усвідомлював. Критика скептицизму постає у цьому світлі не як заперечення метафізики як такої, а як виявлення слабких місць тієї чи іншої історичної версії метафізики. Крім того, дослідження метафізики є справою дискурсу – змаганням суджень різних мислителів. Метафізика стосується не лише і не стільки розуму людини, скільки самої людини як носія розуму. Водночас, Кант наголошує на самодостатності розуму (з усіма згаданими множинними його шляхами) як засобу досягнення повноти метафізики. Дана стаття є супроводом до нового перекладу Передмови українською мовою, який подано нижче у цьому ж номері «Філософії освіти». Автор виносив раніше дані тези на публічне обговорення, однак тут вони отримали своє перше академічне видання.

Ключові слова: Кант, Критика чистого розуму, філософський переклад, хибне розуміння, неадекватний переклад, удосконалення перекладу.

[1]¹ Сумлінний читач «Критики чистого розуму» [Кант 2000], який розпочинає опанування тексту з передмови до першого видання, від-

¹ Нумерація у квадратних дужках на початку окремих періодів у даному тексті відповідає нумерації абзаців в українському перекладі оригінального тексту І. Канта, який подано нижче у цьому ж номері «Філософії освіти» [Кант 2022] (примітка редакції).

© Юрій Федорченко, 2022

разу натрапляє на дуже особисте Кантове зізнання. Лише неуважність чи поспіх може завадити зрозуміти винятково важливе значення цього зізнання, у якому міститься стислий звіт автора про його метафізичні пошуки, що тривали чверть століття. І хоча той звіт втиснутий в одне речення, яке наповнює собою перший абзац передмови, він є квінтесенцією всієї першої критики. Більш того, весь наступний текст «Критики чистого розуму» є нічим іншим, як експлікацією, розкриттям того Кантового зізнання. Мабуть, це стосується також значною мірою «Критики практичного розуму» [Кант 2004] та інших робіт так званого критичного періоду. В тому зізнанні – весь Кант, в тому зізнанні – головне джерело всієї європейської філософії після Канта. Остання сприйняла Кантове зізнання зі всією серйозністю, воно зачепило європейську філософію та змінило її назавжди.

[2] Кант починає абзац твердженням, яке суперечить тому, що він говорив у попередньому абзаці, бо саме природа розуму, як могло видатися, спричиняє те скрутне становище, яке він описав на самому початку, проте при цьому вини за розумом Кант ніби й не визнає. Читач має повне право очікувати, що цю суперечність повинні прояснити Кантові подальші міркування.

У другому реченні маємо два твердження, по-перше, розум як спроможність мислення починає з певних основоположень, по-друге, вживання таких основоположень у ході досвіду неминуче підтверджено та завдяки досвіду також достатньо підтверджено. Чому проблематично зрозуміти вираз «*deren Gebrauch im Laufe der Erfahrung unvermeidlich*» як такий, в якому стверджується, що вживання основоположень, з яких починає розум, у ході досвіду є неминучим та відповідно «*unvermeidlich*» трактувати тут як прикметник, що виступає частиною іменного присудка. По-перше, відсутнє дієслово-зв'язка. По-друге, некоректно взагалі говорити про неминуче вживання основоположень у досвіді. По-третє, основоположення вживаються не у досвіді, а у мисленні. По-четверте, у досвіді може бути лише підтверджена правомірність вживання основоположень. Останнє й має на увазі Кант у даному реченні.

У третьому реченні вираз «*mit diesen*», як видається, слід перекласти як «з ними» або «з тими основоположеннями». Такий переклад фактично дослівно відтворював би Кантовий текст. І все ж таке трактування є неточним, бо в такому разі ми визнавали б, що нижчими умовами розум керується при переході до вищих. У Канта ж йдеться лише про те, що розум підіймається до більш віддалених умов, не стільки керуючись нижчими, скільки спираючись на них, як на сходинку.

Для розуміння другого абзацу важливо врахувати два аспекти. По-перше, в цьому абзаці визначальним для Канта є образ шляху розуму. Він (розум) спочатку починає з певних основоположень, потім підіймається

вище, врешті-решт довільно обирає основоположення та потрапляє в темряву та суперечності. Перетворення метафізики на поле битв нескінченних суперечок є результатом хибного шляху розуму, який рухався навмання. Отже, надалі ми маємо очікувати від Канта вказання правильного шляху розуму.

По-друге, Кант фактично починає «Критику чистого розуму» темою основоположень, у пошуку яких і губиться розум. Тема основоположень була головним предметом його метафізичних трактатів 50–60 років. Саме з теми основоположень Кант починає й «Критику практичного розуму» та «Критику сили суджень». Німецьке слово «Grundsatz» є для Канта еквівалентом латинського «principium». В цілому ряді назв його трактатів від 1755 до 1770 року ми знаходимо вказані слова, які позначають одне і те ж поняття. При цьому поняття «основоположення» має для нього передусім логічне, а не онтологічне значення. Невипадково у вересні 1755 року Кант захищає дисертацію «Principiorum primorum cognitionis metaphysicae nova dilucidatio» («Нове висвітлення принципів метафізичного пізнання»), яка була присвячена саме відповідним логічним основоположенням, які висвітлювалися своєю чергою як принципи метафізичного пізнання [Kant AA I].

[3] Якщо в попередньому абзаці визначальним був образ шляху, то в цьому – образ часу. Власне, шлях і час взаємно передбачаються. Кант визначається відчуттям особливості його часу, його доби (Zeitalters). В подальших абзацах слід шукати посилення впливу на Канта домінуючих образів шляху та часу. Свій популярний виклад «Критики чистого розуму» Кант назве «Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука» [Кант 2005]. В цій назві визначеність Канта образом часу відкривається нам двічі. Таке домінування образів шляху й часу в другому та третьому абзаці відповідно виростає з теми долі метафізики, з якої Кант і починає по суті передмову до першого видання.

[4] Кант у цьому абзаці подає своєрідний стислий огляд історичного шляху метафізики та фіксує той стан, в якому вона, на його думку, перебуває на час проведення ним дослідження. Тим самим він ніби обґрунтовує актуальність свого дослідження, з результатами якого пропонує ознайомитися читачу. Тут знову можна побачити обігрування Кантом образу шляху, вірніше шляхів, якими до нього вже пройшли догматики та скептики. Кант, дистанціюючись від перших та других, хоче попередньо підготувати читача до сприйняття того особливого шляху, яким він йде. І хоча на перший погляд може видатися, що Кант протиставляє себе однаково як догматикам, так і скептикам, все ж перші, справою яких і було продукування метафізики, йому ближчі. Недаремно ж він констатує, що «на щастя» через свою нечисленність скептики не змогли остаточно перешкодити справі догматиків. Догматики ближчі

Канту в їхньому прагненні до продукування метафізики, в яку він, як можна судити з його зізнання в «Мареннях духовидця...» («Träume eines Geistersehers, erläutert durch Träume der Metaphysik»), «був закоханий волею долі» (“Die Metaphysik, in welche ich das Schicksal habe verliebt zu sein”) [Kant AA II: 367]. Кант лише бажає побудувати недогматичну метафізику. Скептики лише можуть сприяти його критиці догматизму, однак не можуть бути його надійними та стратегічними союзниками.

Подив можуть викликати Кантові зауваження в останньому реченні абзацу про панування в науках нудьги та цілковитого індиферентизму. Це вочевидь суперечить тим оцінкам стану тогочасної науки, які Кант дає в інших місцях. І це цілковито дисонує з тим, що Кант про розвиток тогочасної науки буде писати через шість років у передмові до другого видання. Отже, це потребує пояснення. Можна припустити, що Кант має на увазі лише стан філософських наук. Та ретельність, з якою Кант у передмові до другого видання описує успіхи та надійність шляху математики й природничих наук, виглядає ніби своєрідною спокутою та компенсацією за непорозуміння, яке фіксує останнє речення даного абзацу. Разом з тим не можна відкидати й того, що останнє речення можна читати буквально.

[5] У цьому абзаці Кант повертається до головної думки першого абзацу про важливість метафізики для людини. Якщо в першому абзаці йшлося про нав'язаність метафізичних питань людському розуму самою природою останнього, то в цьому йдеться вже про небайдужість метафізичних досліджень для людської природи взагалі, іншими словами, для людини як такої. Тобто проблема метафізики перестає бути проблемою лише людського розуму, вона постає як така, що стосується людини як такої.

Саме в цьому абзаці містяться Кантові відсилання до того первісного смислового рівня, з якого постає текст «Критики чистого розуму». Кант говорить не просто про суд (Gericht) над розумом, а про запровадження саме судової палати (Gerichtshof), що можливо лише за зрілості сили судження доби, а не окремих осіб. Доба стала зрілою і вона вимагає судового розгляду. Праобразом такого судового розгляду та судової палати для Канта слугували конкурс Пруської академії наук від червня 1761 року та сама Академія. Конкурсне питання 1761 року відоме як питання про очевидність та достовірність метафізики. Учасником того конкурсу став і Кант як автор відповіді на питання, яку він подав у вигляді роботи «Дослідження ясності принципів природної теології та моралі» [Kant AA II]. Кант розглядав себе учасником своєрідного розгляду судової справи розуму; та справа для нього не була завершена підбиванням підсумків конкурсу в травні 1763 року, а стала відправним пунктом його досліджень, що тривали наступні двадцять років. Результати тих досліджень Кант і подавав у «Критиці чистого розуму» [Кант 2000].

[6] Це – єдина примітка Канта до тексту передмови до першого видання. Власне, примітка сама по собі виступає своєрідним коментарем до тексту. Потреба в таких примітках-коментарях обумовлена потребою автора в проясненні тексту не лише для читача, а й для самого себе. Варто звернути увагу на те, що текст передмови до другого видання значно більше супроводжується Кантовими примітками (коментарями).

Кант робить єдину примітку в передмові до першого видання саме до терміну «зріла сила судження», остання постає передумовою можливої критики. Мабуть, примітка й покликана саме підготувати читача до сприйняття ідеї Кантової критики, яку буде розкрито вже в наступному абзаці тексту.

Кант також повертає читача до визначальної для нього теми принципів, нагадуючи, що успіхи в тому чи іншому виді пізнання залежать від принципів, які потребують першочергової уваги. Тобто читач має справу з відлунням Кантової конкурсної роботи 1763 року.

[7] Кант зазначає, що визначення як джерел, так і обсягу та меж метафізики має відбутися з принципів. Але Кант не пояснює, що він має на увазі під виразом «з принципів» (aus Principien). Під такими принципами він може розуміти дедукції, зокрема метафізичну дедукцію як керівництво для відкриття всіх чистих понять розсудку, та трансцендентальну дедукцію.

[8] В цьому абзаці Кант вперше в тексті «Критики чистого розуму» експлікує вимогу повноти та говорить про її реалізацію в проведеному дослідженні. Кант починає з констатації того, що він прямує єдиним шляхом, який залишився. Тобто йдеться про те, що всі шляхи вже реалізовані, останній шлях вичерпує собою всі можливі підходи. В другому реченні він стверджує, що показав специфіку питань розуму повністю згідно з принципами й розв'язав їх для повного задоволення розуму. Тобто Кант знову ж підкреслює досягнення повноти в реалізації відповідного задуму. В п'ятому реченні він наголошує на докладності, тобто вичерпному характері свого дослідження, що дозволило забезпечити повноту охоплення метафізичних проблем, або дослівно «не може бути жодної метафізичної проблеми, яка не була б тут розв'язана, або для її розв'язання не був би запропонований принаймні ключ». В останньому реченні Кант ніби дає пояснення такій увазі до вимоги повноти. Вимога повноти обумовлена природою самого чистого розуму, який є завершеною єдністю. Сам розум може бути або цілком прийнятий щодо розв'язання відповідних питань, або цілком відхилений.

[9] Певну складність для розуміння становить Кантів вираз про чисте мислення розуму (“*der Vernunft selbst und ihre reine Denken*”). Такий вираз веде до субстантивациі розуму, набуття ним певної суб'єктності. Власне, природно розглядати розум як одну зі спроможностей мислен-

ня, а не навпаки. Подібно до того, якби замість того, щоб розглядали умовивід як форму мислення, говорили про мислення умовиводу, або мислення в умовиводі. Так, звісно, говорити можна, однак лише в переносному значенні. В тексті «Критики чистого розуму» розум і розсудок будуть розкриватися Кантом як спроможності мислення, тобто суб'єктність буде визнаватися саме за останнім. Хоча слід також зважати на те, що Кант іноді використовує термін «розум» у широкому значенні як синонім терміну «мислення», в такому значенні він позначає мислення як сукупність всіх його спроможностей, зокрема й розуму у вузькому значенні.

[10] Цей абзац є своєрідним узагальненням двох попередніх. Кант фіксує та навіть концептуалізує дві вимоги (повнота й вичерпність) щодо матерії (змісту) дослідження. Кант дає це зрозуміти доволі незграбно наприкінці абзацу. А початок наступного абзацу, в якому йдеться вже про вимоги до форми дослідження, підтверджує наше твердження. Це – своєрідні вимоги до судового слідства, коли воно досліджує матеріали справи.

[11] В цьому абзаці Кант вперше вказує на дві вимоги щодо форми дослідження, які доповнюють дві вимоги щодо матерії дослідження, про які йшлося в попередньому абзаці. Вимоги достовірності та ясності є такими, що визначали Кантів інтерес вже в конкурсній роботі 1762 року та послуговували джерелами формулювання самого конкурсного питання Пруської академії наук на 1763 рік. Це підтверджує гіпотезу про те, що джерела «Критики чистого розуму» слід шукати саме в конкурсному питанні Академії на 1763 рік та відповідному Кантовому дослідженню, яке слугувало відповіддю на нього.

[12] Кант на початку абзацу обіцяє читачу розтлумачити вимогу достовірності, проте обмежується констатацією того, що в такого роду розмірковуваннях – напевно маючи на увазі ті, якими він займається в дослідженні, результати якого й пропонує читачу – не можна допустити гадання та гіпотези. Останні він протиставляє всьому тому, що встановлюється та визначається а ргіогі. Однак ототожнити апріорне й достовірне, виходячи з Кантових попередніх міркувань, ми не можемо. Кант згадує «визначення всіх чистих пізнань а ргіогі, яке повинно бути мірилом, тобто саме прикладом будь-якої аподиктичної (філософської) достовірності», однак останнє також не дозволяє ототожнювати апріорне та достовірне. На жаль, доводиться визнати, що Кант не дає потрібні читачу роз'яснення щодо вимоги достовірності, або дає таке роз'яснення лише негативно, тобто пояснює, коли достовірність відсутня. Можливо навіть Кант вважає, що достовірність є чимось само собою зрозумілим.

Замість вичерпного розкриття вимоги достовірності, Кант починає роз'яснювати читачу своє бачення відношення між ним та собою. Хоча

Кант визнає право читача бути його суддею, проте залишає собі як автору право бути провідником для читача по власному тексту. Реалізуючи таке право, Кант пропонує читачу розрізняти головну й побічну ціль в його дослідженні, готуючи тим самим останнього до належного сприйняття повідомлення про головну ціль у наступному абзаці.

[13] На перший погляд, читачу може видатися, що цей абзац не дуже доладно вставлено між попереднім та наступним. Це було б так, якби він лише повідомляв про виключно важливу роль відповідної частини тексту. Проте він також містить у собі демонстрацію розрізнення ступеня достовірності доведень (дедукції).

Завершення досліджень трансцендентальної дедукції чистих понять (категорій) розсудку спонукало Канта до остаточного оформлення його попередніх досліджень в один текст, в якому остання слугує своєрідним ядром, навколо якого і розбудовується текст першої критики.

Кант звертає увагу читача на необхідність врахування розрізнення між об'єктивною та суб'єктивною дедукцією, таке розрізнення чітко проводиться ним лише у першому виданні. Таким розрізненням Кант виокремлює два пласти «Критики чистого розуму»: метафізично-гносеологічний та гносеологічний. Тим самим дається відповідь на питання співвідношення проблематики метафізики та теорії пізнання. Питання об'єктивної дедукції (що і наскільки може бути пізнано розсудком і розумом вільно від будь-якого досвіду?) є метафізично-гносеологічним. Питання суб'єктивної дедукції (як спроможність мислення сама є можливою?) є гносеологічним. Об'єктивна дедукція є більш достовірною, ніж суб'єктивна.

[14] Тема цього абзацу – вимога ясності. Кант розрізняє дискурсивну (логічну) ясність і інтуїтивну (естетичну) ясність. Ці два терміни він вживає лише один раз у тексті «Критики чистого розуму», і саме в передмові до першого видання. Роз'яснення цих термінів можна знайти у виданих Єше в 1800 році авторизованих лекціях Канта з логіки [Kant AA IX: 62].

Кант вживає в тексті «Критики чистого розуму» слова «Deutlichkeit» і «Klarheit», які позначають різні ступені ясності.

Потрібно розрізняти синоніми та відповідні синонімічні ряди. Німецький прикметник «klar» (ясний) походить від латинського «clarus» та починає вживатися в середньовісній німецькій мові (1050 – 1350). Первісно він мав індиферентне значення ясного як нічим не затемненого, що дозволяє його віднести до наступного синонімічного ряду: klar, heiter, hell, licht. Пізніше він набуває значення ясного як зрозумілого, що дозволяє його віднести до наступного синонімічного ряду: klar, deutlich, verständlich, begreiflich.

Відповідником німецькому прикметнику «deutlich» виступає латинський прикметник «distinctus».

У Канта слово «Deutlichkeit» слугує для позначення більш високого ступеня ясності (Klarheit). Слово «Deutlichkeit» можна перекладати також або як виразність, або як чіткість. Прояснення розрізнення «Deutlichkeit» і «Klarheit» у Канта можна знайти як у логіці видання Єше [Kant AA IX: 62], так і в «Антропології з прагматичної точки зору» [Kant AA VII:137–138].

В розрізненні ступенів ясності Кант наслідує Декарта, який розрізняв ясні й виразні сприйняття (perceptio clare et distincte). Сприйняття, згідно з Декартом, може бути ясным, однак не виразним, однак не може бути виразним, однак не ясным [Descartes MDCXLIV: I, 45–46].

[15] Кантів вираз «Metaphysik nach den Begriffen, die wir hier davon geben werden» (метафізика згідно з поняттями, які ми тут дамо про неї) потребує пояснення. Звісно, в ньому не йдеться про певний ряд понять, які Кант планує дати про метафізику. Йдеться лише про досягнення нового розуміння метафізики, останнє і є головною темою цього абзацу. Наголошення на винятковості метафізики повертає до теми повноти, яка пов'язана з ідеєю самодостатності розуму. Звертання до Персія є унаочненням ідеї самодостатності розуму, яка лише і може забезпечити повноту метафізики.

[16] Дуже важливо правильно інтерпретувати Кантів вираз, в якому йдеться про завдання першої критики, «die Kritik, die zuvörderst die Quellen und Bedingungen ihrer Möglichkeit darlegen mußte und einen ganz verwachsenen Boden zu reinigen und zu ebenen nöthig hatte». В ньому йдеться про викладення джерел та умов можливості метафізики чи самої критики? Кантова критика не займається сама собою, бо така критика потребувала б ще однієї критики. Предметом першої критики є метафізика. Критика є лише пропедевтикою (пролегоменами) до майбутньої метафізики. Для Канта критика не є самодостатньою, вона має значення лише для прояснення можливості метафізики.

[17] Останній абзац дає підстави припускати, що Кант спочатку подав до публікації текст без передмови, щонайменше без останнього абзацу. Поспішність Канта та брак часу був обумовлений комерційною необхідністю видати трактат до чергового книжкового ярмарку в травні 1781 року. «Критика чистого розуму» видавалася ризьким книговидавцем Харткнохом, однак друкувалася в Галле. Ця обставина пояснює додаткові складнощі, пов'язані з переглядом пробних відбитків тексту.

Посилання:

Кант І. (2004). *Критика практичного розуму* / пер. з нім., прим. та післямова І. Бурковського. Київ: Юніверс.

Кант І. (2000). *Критика чистого розуму* / пер з нім. та прим. І. Бурковського. Київ: Юніверс.

- Кант І. (2005). *Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука* / пер. з нім., вступна стаття, коментарі і примітки В. Терлецького. Київ: ППС-2002.
- Кант, І. (2022). Передмова до «Критики чистого розуму» / пер. з нім. Ю. Федорченка. *Філософія освіти* 28(1), 222–230.
- Descartes, R. (MDCXLIV [1644]). *Principia Philosophiae*. Amstelodami : Apud Ludovicum Elzevirium.
- Kant, I. (1900–). *Gesammelte Schriften. Hrsg. von der Preußischen (Deutschen) Akademie der Wissenschaften*. Berlin: Reimer (Walter de Gruyter), Bd. I sqq. [Цитати з творів Канта подаються за цим академічним виданням, причому після абрєвіатури АА (Akademie-Ausgabe) римські цифри означають номер тому у наскрізній нумерації, а арабські цифри – відповідну сторінку].

References:

- Kant I. (2004). Critique of Practical Reason / trans. from German, approx. and afterword by I. Burkovskiy. [In Ukrainian]. Kyiv: Universe.
- Kant I. (2000). Critique of Pure Reason / trans. from German and approx. by I. Burkovskiy. [In Ukrainian]. Kyiv : Universe.
- Kant I. (2005). Prolegomena to Any Future Metaphysics: That Will Be Able to Come Forward as Science / trans. from German, introductory article, comments and notes by V. Terletskiy. [In Ukrainian]. Kyiv: PPS-2002.
- Kant, I. (2022). Preface to the First Edition of “Critique of Pure Reason” / trans. from German by Y. Fedorchenko. *Philosophy of Education* 28(1), 222–230.
- Descartes, R. (MDCXLIV [1644]). *Principia Philosophiae*. Amstelodami : Apud Ludovicum Elzevirium.
- Kant, I. (1900–). *Gesammelte Schriften. Hrsg. von der Preußischen (Deutschen) Akademie der Wissenschaften*. Berlin: Reimer (Walter de Gruyter), Bd. I sqq. [Citations from Kant’s works are given by this academic edition, with the abbreviation AA (Akademie-Ausgabe) followed by Roman numerals indicating the volume number in serial numbering and Arabic numerals indicating the corresponding page].

Yury Fedorchenko. Experience of the Preface to Immanuel Kant’s Critique of Pure Reason Translation

The article provides a substantive philosophical, philological and translation-al analysis of each paragraph of the Preface to Immanuel Kant’s Critique of Pure Reason. It is revealed the conceptual character of the Preface’s formulations, which shows the logic of the movement of Kant’s thought in philosophy. In particular, the complexity of the problems of Kant’s philosophical research and the unity of his philosophical position, which can be traced in various works of Kant, are visualized. In this light, the Preface acts both as a certain summary and as a general direction for Kant’s subsequent philosophical developments. Pitfalls of possible misunderstanding and, accordingly, inadequate translation of individual provisions set forth in the Preface have been identified. The translation of the Preface must take into account Kant’s respect for metaphysics, which the German thinker seeks not so much to surpass as to improve. Kant’s metaphysics appears not as a frozen doctrine, but as a path of reason, his creative search for answers to the last/first questions of philoso-

phy. This search for reason has been ongoing throughout the history of philosophy and will obviously not be completed by the philosophy of Kant, as he himself was well aware. Criticism of skepticism appears in this light not as a denial of metaphysics as such, but as an identification of weaknesses in one or another historical version of metaphysics. In addition, the study of metaphysics is a matter of discourse – a competition of judgments of different thinkers. Metaphysics concerns not only and not so much the reason of a person, but the person himself as the bearer of the reason. At the same time, Kant emphasizes the self-sufficiency of the reason (with all the mentioned multiple ways of it) as a means of achieving the completeness of metaphysics. This article is an accompaniment to the new Ukrainian translation of the Preface, which is presented below in the same issue of “Philosophy of Education”. The author previously presented these theses for public discussion, but here they received their first academic edition.

Key words: *Kant, Critique of pure reason, philosophical translation, misunderstanding, inadequate translation, translation improvement.*

Федорченко Юрій, кандидат філософських наук, незалежний освітній аналітик-консультант, редактор сайту Кантівського товариства в Україні.

E-mail: fedorchenko_jura@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4498-7017>

Fedorchenko Yurii, Candidate of Philosophical Sciences, independent educational analyst-consultant, editor of the website of the Kantian Society in Ukraine.

E-mail: fedorchenko_jura@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4498-7017>